ფასი—10 კ.

№ 32.—1914 12 ოქტომბერი

გერმანიის წინააღმდეგ ბალაშქრებულ სახელმწიფოთა მმართველნი

1) რუსეთის მეფე ნიკოლოზ მე-II, 2) ინგლისის მეფე გეორგი, 3) ბელგიის მეფე ალბერტი, 4) საფრანგეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი პუანკარე, 5) სერბიის მეფე პეტრე, 6) ჩერნოგორიის მეფე ნიკოლოზი, 7) იაპონიის—მიკადო.

თეატრი და ცხოვრება

№ 32

შინაარსი:

1. **მეთაური**—საზოგადოებრ. წყლულნი 1
2. **ივ. გომართელი**—პატარა წერილები 2
3. **გ. ქუჩიშვილი**—ლექსი: მგზავრი 3
4. **ს. ერთაწმინდელი**—სასაფლაოზეც „
5. **ილ ჩხერიმელისპირელი**—*** ლექსი ნეკრასოვიდან 4
6. **სოფ. მგალობლიშვილი**—ქართველ მწერალთა წერილები 5
7. **სევდია**—უკანასკნელი სალამი 7
8. **ნ. ჯიხაიშელი**—საჭიროა საყოველთაო დახმარება 9
9. **მთის ნიავი**—კითხვები, ლექსი. „
10. **სიტყვა და სხვანი**—ქართული თეატრის დაწვის გამო 10
11. **თათბირი** 11
12. **ივ. მჭედლიშვილი**—საუბარი ბეჭდვითი საქმის ხელოვნებაზე 12
13. **ჭ-ნი; მეგობარი**—ქართული სახიობა 13
14. **შემოწირულება ქართულ თეატრის ასაშენებლად** 15
15. **წვრილი ამბები** 16

სურათები; განცხადებینი.

„თეატრი და ცხოვრების“

რედაქციის დროებითი ბინა ამეოფეება „სოფრაბანი“-ს სტამბის კანტორაში (მაღათოვის ეუნ. ძულზე, № 1). სარედაქციო საქმეებზე მოლაპარაკება შეიძლება დიდით 9—2 ს., სადამოთი 5—7 ს

ეურ. „თეატრი და ცხოვრება“ 5 ქო-დან ამ წლის ბოლომდე გაგზავნით ჭდირს **ორი (2) მ.** ფუდი და მისალება უნდა გამოაგზავნოს: Тифлисъ, ред. жур. „Театри да Цховреба“

Іос. Имедашвили.

ახალი გამოცემა იოს. იმედაშვილისა № 52

დაიბეჭდა და გასასყიდად გამოვიდა **ტრ. რამიშვილის** ახალი სამ-მოქმედებიანი დრამა

ДЕДИНАЦВАЛИ

ფასი 20 კ., ვინც ნაღდად იყიდის ათს წიგნზე მეტს, დეეთმობა 30%. სასწყობი „თეატრი და ცხოვრების“ რედაქციაში. მისამართი: Тифлисъ, ред. „Театри да Цховреба“—**Іос. Имедашвили** (10—1)

ექ. ი. გომართელი

უკვე თბილისს დაბრუნდა. ავადმყოფებს მიიღებს ახალ ბინაზე (ანასტასიევის ქ. № 8, ვერისკენ) დილით 8—11 ს., საღამოთი 5—7 ს.

ტელეფ. 6-33.

ქართული წარმოდგენა

„არტისტიულ საზ. თეატრში“

ოთხშაბათს, 15 ოქტომბერს

ქართ. დრამ დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება

ყაჩაღები

ტრაგ. 5 მოქ. 9 სურ. შილლერისა, თარგ. ნ. ავალიშვილისა

მონაწილეობს მთელი დასი

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია. ბილეთები იყიდება კასაში

დასაწყისი საღამოს 8 ს.

რეჟისორი მ. ქორელი **ქართ. დრამ. საზ. გამგეობა**

№ 32

წ. II

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება ქარდრამატ. საზოგ. კანტორაში და „სორაპან“ სტამბაში. მისამართი: **Тифлисъ, ред „Театри да Цховреба“ Іос. Имедашвили**

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება.—ხელთნაწერები საჭიროებისამებრ შესწორდება.—რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება „სორაპანის“ სტამბის კანტორაში—დილით 9—2 ს., ხაღამოთი 5—7 ს., ტელეფონი № 15-41

№ 32 კვირა 12 ღვინობისთვე 1914 წ.

12 ღვინობისთვე

საზოგადოებრივი წყლულნი

ავი პატრონი მტერზედაც უარესიაო, ტყუილად კი არ არის ნათქვამი.

და საითაც გაიხედავთ, თითქოს სწორედ ეს ავი პატრონები მესვეურობენ ჩვენს საზოგადო დაწესებულებათ...

ავი თუ არა, მოქანცული, მოღლილი, უქნარი და თაოსნობას მოკლებული მაინც!..

მამათა რკინის ხასიათით შექმნილი საქმენი მათს ხელში უსიცოცხლოდ ღაფავს სულს, წინა თაობათა გარჯილობით მოგროვილი ქონება მათის დაუდევრობით ინთქმება და იღუპება!..

ასე დაიღუპა ამ დღეებში მთელი ქართველი ერის გროშობით შეგროვილი **ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების** ქონება!

ასე დაინთქა ჩვენი წმიდათა წმიდა—ქართული თეატრი!..

დიდი ხანი არ არის, გამოაშკარავდა, ერთს ქართულ არა ნაკლებ წმიდა დაწესებულებაში რა ულმერთოდ ჰქურდავდენ ქართველ მშიერ-მწყურვალ მოწაფეთ.

და ყოველივე ეს ჰხდებოდა უპატრონობით ანუ ავი მეპატრონეობით.

აი უდიდესი ცეცხლი ჩვენი საზოგადოებისა და არა ის, რომელმაც 25 ენკენისთვეს შეგვაძრწუნა!..

გვითქვამს და კვალადაც ვიტყვით, ქართველი ქედს არ მოუდრეკს ამ უცაბედ ზარალს—25 ენკენისთვეს შემხვეულს:—როგორც წ. კ. ს. ქონებას, ისე ქართულ თეატრს აღადგენს,—საზოგადოებამ უკვე დაიწყო უხვი შემოწირულება და კომიტეტიც შესდგა თეატრის აღსადგენად, მაგრამ...

როდემდის, ბატონებო, როდემდის უნდა ვიყენეთ მსხვერპლი ზოგიერთ უპასუხმგებელო ვაჟბატონთა, სამწუხაროდ საზოგადო მოღვაწის სახელით მონათლულთა?!

როდემდის უნდა ეპატრონებოდენ ქართველი ხალხის წვა-დაგვით მოგროვილ ქონებას ზნეობრივად და ქონებრივად უპასუხისმგებლო „მოღვაწენი“?!

წ. კ. ს. ქონებას ვითომ და მთელი საზოგადოებისაგან რჩეულნი ჰპატრონობდენ და იმდენი ვერ მოახერხეს—თვისი მდიდარი საწყობნი ღირებულების ნახევარში მაინც დაეზღვევნათ, რომ სრულიად არ დანთქმულიყო 60-70 ათასი მანათის ქონება!

ქართულ თეატრს მიჩენილი ჰყავს თითქმის მთელი სამი წყება მეთვალყურეთა: თავ.-აზნ. ქარვასლის გამგე-პატრონი ინჟინერი თვისი ხელქვეითებით, ქონების საგანგებო ადმინისტრაცია, ქარ. დრამ. საზოგადოების გამგეობა და თეატრი მაინც ისე დაიწვა, რომ ჯერაც არავინ იცის—ცეცხლი საიდან გაჩნდა, რატომ თეატრში წყალი არ აღმოჩნდა (აშენებისას კი გვპირდებოდენ – ისეა მოწყობილი, თვალის დახამხამებაში წარღვნას მოვუგდებთ, რომ მოვინდომოთო), მთელი ამოდენა ქონება, თითქმის ნახევარ მილიონად ღირებული, რაღაც ხუთ თუ ათი ათას თუმანში იყო დაზღვეული და... ნუ თუ ეს ბოროტ-მოქმედება თუ არა, დაუდევრობა მაინც არ არის, რომელიც განზრახ ბოროტ-

მოქმედებაზე ნაკლებ დანაშაულობად არ ჩაითვლება?!

ამ ცეცხლმა და სხვა ამბებმა ნათლად გამოაჩინა ჩვენი—ქართველთა უდიდესი წყლულ-ლი, რომელზედაც არა ერთ გზის გვილა-პარაკნია,—სახელდობრ: საზოგადო საქმეთა სათავეში ჩამდგართა ზნეობრივ-ქონებრივი უპასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე!..

დაუკვირდით, თუ ასე არაა:

დიდი ხანი არ არის, რაც ქართველ მოწაფეთა გროშობით შეკრეფილი ფული, 7000 მანეთამდე, მის შემნახველად მიწვეულმა გაფლანგა, არ გასულა მეტი ხანი—იმავე დაწესებულებაში აღმოჩნდა, რომ მეორესაც რამდენიმე ათასამდე მიუთვისებია... ამ სამარცხვინო ამბისათვის ჯერ ანგარიში არ გაგვეწიენა, რომ თეატრი და წ. კ. ს. დაგვეწვა .. ამ დანაკარგით გულ-გახეთქილთ კისერი არც კი მოგვეფხანა, რომ შევიტყეთ—რა დიდათ დავზარალდით: სხვები ცეცხლის გაჩენით თუ მეორე დღესვე ახალ შენობას იწყებენ, უფრო უკეთესს, რადგან დანაზღვევს იღებენ, ჩვენ ხელახლად უნდა შევაგროვოთ წვადაგვით ფული, რომ დანაკლისი შევივსოთ ..

ვიმეორებ, ჩვენი ქვეყანა საპირო თანხას კიდევ გამოიღებს, მაგრამ ეს როდი კმარა! საჭიროა, რაც შეიძლება ჩქარა გამოძიებულ იქმნას, ვისი დაუდევრობით, ვისი ბაბაყულობით დაეღუპა ქართველ ხალხს ამოდენა ქონება, რომ დამნაშავენი და მათი ხელდამფარებელნი იურიდიულ თუ არა, ზნეობრივ პასუხისგებაში მაინც მიეცნენ*), რათა ერთხელ და სამუდამოდ შეიტყონ სქელკანა ვაჟბატონთა, შემთხვევით საზოგადო საქმის სათავეში ჩამდგართა, რომ საზოგადო ქონებისადმი უყურადღებობასა და ბის დამხობას ხალხი არავის აპატიებს,—თვითმართველობას ვეპოტინებით და ამ მხრით მაინც გამოვიჩინოთ თავის თავის პატრონობა,—მეორეს მხრით საჭიროა ყოველ საზოგადო საქმის სათავეში ისეთი მოსაქმე ხალხი ჩავაყენოთ, იმგვარი წესები დავადგინოთ და პასუხისმგებლობა გავაჩინოთ, რომ არავის არას გზით არ შეეძლოს არც განზრახ ბოროტმოქმედება, არც უნებლიეთი შეცოდება, არც დაუდევრობა!..

ვეცადნეთ, შემდეგში მაინც ავიცდინოთ თავიდან ასეთი ზარალი და მათი შემამთხვეველნი!..

*) ეს წერილი უკვე დასაბეჭდად გამზადებული გვქონდა, როდესაც პატივცემულ ჟურ. „კლდე"-ში მოთავსებული წერილი წავიკითხეთ, რომლის ავტორიც სამართლიანად თხოულობს ქართ. გიმნაზიაში აღმოჩენილ მძარცველთა პასუხისგებაში მიცემას. მაგრამ მარტო კერძო პირთა დამნაშავის სკამზე დაბრძანება არა კმარა! საჭიროა ნათელი მოეფინოს მთელ იმ წესწყობას, რომლის მოწყალებითაც შეიქმნა ასეთი ბოროტმოქმედება. იმავე ჟურნალის ცნობით სჩანს, ვითომც ამ ძარცვის ამბავი ბევრს საზოგადო მოღვაწეს სცოდნოდეს, მაგრამ... თურმე სულგრძელად სდუმდენ. ეს თუ მართალია, მაშინ... განა ზნეობრივი გაკოტრება ამაზე შორს-ღა წავა?!

პატარა წერილები

რა უკვდავიც უნდა იყოს რომელიმე ადამიანი, უწინარეს ყოვლისა ის ადამიანია და ამიტომ შეუმცდარიც არ იქნება. მიუხედავად ამისა ყოველი გამოჩენილი მოაზროვნეს პირველ მიმდევრებს ღრმათა სწამთ თვისი მასწავლებლის ყოველი სიტყვა, ყოველი აზრის უღრმესი სიმართლე და ჭეშმარიტება.

აიღეთ ტოლსტოი. ტოლსტოის მიმდევრებს ვერ წარმოუდგენიათ, რომ მისის მოძღვრებაში რაიმე შეცდომა იყოს.

როდესაც მარქსის დიადმა მოძღვრებამ სწრაფად მოიკიდა ფეხი მთელს ევროპაში, მისი მიმდევრები დარწმუნებული იყვნენ, რომ ამ მოძღვრებაში არავითარი შეცდომა არ მოიპოვებოდა.

გავიდა დრო და ევროპის ესდეკებისათვის ზოგიერთი წვრილმანი შეცდომები მარქსის მოძღვრებაში ცხადზედ ცხადი შეიქმნა

მაგრამ ის, რაც ევროპაში ცხადია, ჩვენში სქელი ბურუსით არის მოცული და, რაც ევროპაში დაძველდება, ის ჩვენში ახალ ხილად საღდება.

როდესაც მანიფესტში პირველად წაიკითხეს: პროლეტარებს სამშობლო არ გააჩნიათო, ქველა მუშა გაიძახოდა: მე სამშობლო არ გამაჩნიაო სინამდვილემ ევრო-

პის ესდეკებს სულ სხვა დაანახვა ჩვენში კი ისევ გაიძახიან: სამშობლო ნაციონალისტების მოგონილიაო.

ევროპის ესდეკები შემდეგ და შემდეგ დარწმუნდენ, რომ მარქსის ზემოხსენებული აზრი პუბლიცისტიკა იყო და არა მეცნიერება და სამშობლოს საკითხის მედგარ რკვევას შეუდგნენ.

ამ რკვევას შედეგად მოჰყვა ბებელის სიტყვები: პატრიოტიზმი ინტერნაციონალიზმს სრულებით არ ეწინააღმდეგება და ორივე ეს მცნება ერთიმეორის დამატება არისო.

ჩვენშიკი მამულიშვილობასა და ხულიგანობას ერთგვარი ფასი აქვს.

რუსეთში თუ ვისიმე შეურაცხყოფა უნდათ, ხულიგანს უძახიან; ჩვენშიკი მამულიშვილს.

სოციალდემოკრატიული მოძღვრება რომ სრულებით არ ნიშნავს სამშობლოს უარყოფას, იმის თვალსაჩინო მაგალითს დღეს გერმანია წარმოადგენს.

როდესაც გერმანელთა სამშობლო განსაცდელში ჩავარდა, მარქსის სიტყვები: პროლეტარებს სამშობლო არ გააჩნიათო, მისმა მიმდევრებმა შემდეგი სიტყვებით შესცვალეს: გერმანიის პროლეტარებო, იარაღი აისხით თქვენი სამშობლოს დასაცავათაო.

ეს ქადაგება სამშობლოს დაცვის შესახებ იქაურ მუშა ხალხში იმდენად ძლიერია, რომ გაზეთების ცნობით, ვილჰელმმა ბრძანება გასცა: ჯარში ნუ ეწინააღმდეგებით სოციალდემოკრატიულ გამოცემათა გავრცელებასო

რეიხსტაგში ს. დ. ფრაქციამ დაადასტურა ხუთმილიარდიანი სამხედრო ბიუჯეტი და ფრაქციის პრეზიდენტმა ჰააზემ სხვათა შორის წარმოსთქვა:

„ამ განსაცდელის დროს, როცა საკითხი ეხება სამშობლოს დაცვას და ამ მიზნით ფინანსიურ წყაროების გამონახვას, ჩვენ უსიტყვოდ სამშობლოს მხარეზე უნდა დავსდგეთო“.

ამის წინად ლიუნეველთან ბრძოლაში მოჰკლეს სოციალდემოკრატიული ფრაქციის წევრი ფრანკი. ბრძოლის ველიდან მონაწერ ერთ წერილში ის სხვათა შორის სწერს: ბედნიერი ვარ, რომ შემთხვევა მეძლევა, სამშობლოსათვის სისხლი დავღვაროვო.

რასაკვირველია, ყოველივე ის, რაც ჩვენს გაზეთებში იყო, მხოლოდ აჩრდილია იმ ძლიერი ეროვნული აღფრთოვანებისა, რაც გერმანიის სოციალდემოკრატიაში გამოიწვია ამ ომმა.

გერმანიის ესდეკების მაგალითი ცხადად ამტკიცებს რომ, მამულიშვილობა, სამშობლოს მიწაწყლის დაცვა უწმინდესი მოვალეობაა მუშახალხისა და ამგვარი მოქმედება არ ეწინააღმდეგება არც მუშა ხალხის მსოფლმხედველობას, არც იმის საბოლოო მიზანს.

მგზავრი

სოფელო გძინავს... მე კი არ ვიცი
სად დავჭყო ღამე... სად დავისვენო?...
მუხლნი მეკვეთნენ... სვლა აღარ ძალმიძს..
გამეხმაურეთ ადამის ძენო!..

ირგვლივ სიწყნარე... სიცარიელე..
საით წავიდე... სად გავითენო?...
არავინა სჩანს... არავინა სჩანს...
ჩაგძინებიათ თქვენც სოფლის ძენო!..

სასაფლაოზეც

(სურათი)

საღამოს ჟაი ახლოვდებოდა...

მზე ჩადიოდა, თეძმის-ხეობას ემშვიდობებოდა და რკონის მწვერვალთ ეფარებოდა. თრიალეთიდან ნატყორცნი ნიავი დაჰსისინებდა ფავნისის ნანგრევთ—სიმბოლოს და მესაიდუმლეს მრავალ საუკუნეთა.

პატარა კორდზე ნაშენ სამეფოს დუმილისას—სასაფლაოს—ეძინა; აქ არ ისმოდა ჩივილი ცხოვრების უკმაყოფილოთა, აქ არ აღწევდა ქვითინი და სიცილი სიცოცხლის დაუდგრომელ ტალღებ-

ში მსრბოლავთა. არ ზგერდენ ბაგენი გრძნობისა მთქმელნი, არ სჩანდა ტანჯვა წუხილის მგვრელი.

ორი მგზავრი სასაფლაოსკენ მოიჩქაროდა; ერთსა მათგანსა ავშარით უკან მოჰყავდა ცხენი. რა მოვიდნენ. პირ-ჯვარი გადაისახეს და თაყვანი სცეს წმიდა ნაშთებსა მუხლმოყრილებმა. შემდეგ მივიდნენ მწკრივად მყოფ სამ სამარესთან და შეჩერდნენ.

—აი, შვილო, ხომ ჰხედავ საფლავს მამიშენისას, რომელსაც უმშვენებენ მხრებს შენი უფროსი ძმანი?...

— ვხედავ, დედილო.

— მათ შეასრულეს კაცური ვალი.

— ნეტარება მათ!

— გაფიცებ, შვილო, რაც დაგავალე, რომ აღასრულო.

— ვფიცავ!

— თან გამოგყვება ლოცვა ჩემი და კურთხევა აქ განსვენებულთა. შენ დაამტკიცე, ჩემო იმედო, რომ შენში—ვით უფროს ძმათა ძარღვებში—სჩქეფს სისხლი მამიშენისა.

—ნათლით მოსილო...

— რაც უნდა ცხოვრებით უკმაყოფილო იყო შვილო, და აწმყო დროება შენ სურვილთ არ ეთანხმებოდეს, მაინც დაედევ მტლად ქვეყნის გასაჭირს—ვით წინაპრები—თუ-კი უშველი ამით ჩაგრულებს.

— ოჰ, დედა-ჩემო!..

— მტერთ შეუტიე.

— დე, აღგისრულდეს სურვილი ეგე.

— მოდი შვილო და ჩამეკარ გულში...

ამ სიტყვებთან ერთად ჩაიხუტა უბეში თავის მასაზრდოვებელი, ერთად-ერთი შვილი და დაუკოცნა თვალები. შვილიც თავის მხრით ეამბორა დედის ძუძუებს და დაიჩოქა. მშობელმა ერთი ხელი დაადო თავზე და მეორე აღილო მაღლა:

— ჰოი, მარიამ, მშობელო ღვთისავ, წმიდა ესტატე ერთაწმინდისა კვართა უფლისავ წმიდა გიორგივ ზეგარდისავ თქვენ შეეწიეთ ჩემსა ბიჭიკოს. შენ შემოქმედო, მაღალო ღმერთო. გადააფარე მფარველი კალთა ფავნისის ძალო გაჰყე თან მხსნელად; და მიეც შვება შვილს იმ ტანჯულ ერის, რომელმაც მრავალჯერ ასახელა თვისი პაწია სამშობლო

— ამინ!..—დაუმატა შვილმა და წამოდგა, უკანასკნელად გადაეხვია დედას, ნაღვლიანად გაჰხედა აშურიანის ველს, გავაზე ხელი გადაუსვა თავის კოხტას და შეჯდა.

—თუ შეგარცხვინო, შხამად გარდმექცეს ამაგი შენი!..—ეს-ღა უთხრა დედას, შემოჰკრა მათრახი ცხენს და გაჰქუსლა იქით, საითაც იწვევდა მოვალეობა.

დედა-კი იდგა მარტოდ მარტო და გაჰყურებდა შვილს მიმავალს.

—წავიდა, მაგრამ დაბრუნდება?..—ესა სთქვა და მოხუც სახეზე ცრემლებმა დაუწყეს დენა. დაიჩოქა და აღაპყრო ხელნი სალოცავათა

—ნაუ!. ნაუ!..—გაისმა პატარა ზარის ხმა მიცვალებულთა სავანეთზედა და ირგვლივ წიაღს მიმოეფინა

რეკავდა დედა, იხმობდა მზაძველთ და იხდიდა უკანასკნელ ვალს...

ს. ერთაწმინდელი

*
* *

(ნეკრასოვისა)

როს ვისმენ ომის ამბავს საზარელს
და ვთვლი მეომრებს ახალ-ახლად მკვდარს,
მე არ ვიბრალებ თვით მოკლულ გმირსა,
არც იმის ცოლსა და არც მეგობარს.
ვიცი, რომ ცოლი ნუგეშს მიიღებს,
და მეგობარსაც, რაც ხშირად ხდება,
თვის მეგობარი, ძმად შენაფიცი,
საფლავს გარეშე დაავიწყდება.
გარნა სადღაც არს ერთი არსება:
მას კი სამუდმოდ ენახსოვრება.
ლიქვნით აღსავსე საქმეთა შორის,
შორის სიბილწის და ფუჭ ცხოვრების,
ვიხილე ერთი წრფელი ცრემლები -
ცრემლნი საბრალო მშობელ დედების.
ვერ დაივიწყებენ ისინი თვის შვილთ,
ბრძოლის ველზე გულგაგმირულებს,
ისე, ვით ძეწნა ვერ ასწევს მაღლა
ტოტებსა თვისსა ძირს დაღუნულებს.

ილ. ჩხერიმელისპირელი

ქართველ მწერალთა წერილები

პეტრე უმიკაშვილი

(1861 წ. გადაღებული)

(დასასრული. იხ. „თ. და ცხ". № 29)

მე პეტრე დაახლოებით კვიტკინ ჯერ ისევ შეგირდობაში. როდესაც გ. წერეთელმა „სასოფლო გაზეთს" თავი დაანება, პეტრემ იკისრა მისი რედაქტორობა. პეტრესთან ხშირად დადიოდა ასრონ ნათაძე, მამა ჩვენში კარგად ცნობილ ახალგაზდა მოდვაწე ნ ა ძეებისა. ასრონ ნათაძე შრომობდა „კრებულში"; დიდს იმედს აძლეოდა თავისი ნიჭითა, მაგრამ ცხოვრებაში სხვადასხვა მწარე შემოხვევამ დეტერატურას ჩამოაშორა იგი, ეს ნიჭიერი და მჭერმეტყველი ადამიანი. პეტრემ ნათაძეს მიანდო „სასოფლო გაზეთის" შედგენა. ნათაძემ კორექტურას სწორება შემასწავლა და ჩამბა მუშაობაში, პატარ-პატარა სამეცნიერო წერილებს ვამზადებდი გაზეთისთვის. აი ამ დროს ხშირად დავირებოდი პეტრესთან, ამასთანავე მიგვქონდა სემინარიელების სელთ'აწერი ქართული ჟურნალი „შრომა"!

ოთხმოცდაათიან წლებში პეტრეს ვხედავთ ნიკ. ღიღობერიძის შვი ქვის წარმოების გამგეკ. კამოსახდა იმერეთს. აქ ხშირად ვხვდებოდი პეტრესა, იგი ხშირად ჩამოდიოდა ფოთს, სადაც მაშინ მე ვმსახურობდი გურიან-სამეგრელოს ეპარქიალურ კანცელარიის მდივნად. პეტრე მაშინ გახალისებული იყო, კარს ეხვევნენ ნიჭიერი ახალგაზდები, ეტრფოდა მათ. უყვარდა იგინი და, თუ კი რამე შეეძლო, ხელს უმართავდა. მას ეხვევნენ კარს ეგნატე ინგოროყვა (ნინოშვილი), თეოდორე კიკვაძე, ვიქტორ დარჩია, ფილიპე გოგიჩაიშვილი და სხვ. პეტრემ გამაცნო ეგნატე ნინოშვილი ეკარიდის სადგურზე. ნაწერებით ვიცნობდი და ბ რ ა ნ ა ს კ ე ჯერ ა რ მენახა. გაცნობისას პეტრემ წაუმძღვარა წინასიტყვაობა. შეგვატყვე, რომ ვრცლად კაბამდა და დრო კი ნებას არ იძლეოდა, გაგაწყვეტინე და ვუთხარი: „დამაცა, ერთი კამოგველაპარაკო ეგნატეს, ნაწერებით ვიცი მაზე ეველა ის, რაც გინდა სთქვას-მეთქი". ამ შეხვედრის შემდეგ დიდხანს ადარ დასცალდა ეგნატეს; სიკვდილმა მალე გამოგვეტაცა იგი. მე იგი ვნახე ხაფხულში, კარგად არ მახსოვს 1893 თუ 1894 წ. ავადმყოფობას თავისი დადი დაესვა უკვე. შემაწუხა მისმა ნახვამ. ნეტა არ მენახა-მეთქი, ვუთხარ პეტრეს, ისევ შორიდან დავმტკბარვიყავ მისი ნაწერებით, ის მერჩივნა-მეთქი.

მე შემრჩა ორი წერილი პეტრესი. თუმცა თარიღი არ აზია, მაგრამ ეს წერილები ეკუთვნის 1884 წ. მარტის თვეს, როდესაც ადიმრ ქუთაისში სემინარიის დარსებაზე დაბარკა. ამ დროს სამლერი იყო ჩამოსული კაბრიელ ეპისკოპოსთან ქუთაისს. სწორედ ამ დღეებში მეც ვიყავ ქუთაისს, სადაც შემხვდა კაჭარგებული ახალგაზდა იონა ქობაკა, ჩემი კარგი ნაცნობი. შემაწუხა მისმა ნაამბობმა თავის კაჭარბაზე, განეზარახა თავის მოკვდა, დავაშოშმინე, მშიერ-მწყურვალი დავაბერე და დავბარდი, ან ფოთში გიშოვი ადგილს მასწავლებლობისას, ან ჭიათურაში-მეთქი. მიგსწერე პეტრე უმიკაშვილს აბის შესახებ წერილი. პეტრემ მალე გამცა პასუხი. (დაცულია ავტორის მარჯვწერა).

„ძმაო სოფრომ! თქვენი წერილი 10 ამ თვეს მოწერილი ზესტაფონს მოსულიყო ჩემ ბათუმში ყოფნის დროს და ამის გამო პასუხი დროზე ვერ გაცნობეთ იონა ქოიავას შესახებ. დიდად მაწუხებს ის გარემოება რომ პირველის თქვენის თხოვნის დაკმაყოფილება ვერ შემიძლია და ღონისძიება არა მაქვს ავასრულო. ამ ჟამად ქვის წარმოების საქმე ისე გაჩაღებული არ არის. რამდენიმე წინად ნამყოფი და გამოცდილი

ნ. ღოღობერიძის კანტორაში უნდა განთავისუფლებულიყვნენ და რადგანაც საქმე არ იყო, დავითხოვეთ. ამ ჟამად ღონისძება არ არის უადგილობის გამო ვინმე მივიღოთ ნ. ღოღობერიძის რომელსამე კანტორაში. შემდეგში ჯერ-ჯერობით არ ვიცით საქმე როგორ იქნება, რკინის გზამ ჰიათურისამ შესცვალა ქვის წარმოების ხასიათი და თუ შესაძლებელი იქნება, მხედველობაში გვეყოლება თქვენი ნაცნობი ქოიავა. ამას კი ვიტყვი დროებით ყმაწვილის კაცისათვის ამ საქმეში ყოფნა სასარგებლო არ იქნება. მაგრამ მაინც როდესაც ადგილი გამოჩნდება გაცოდინებთ. თქვენც მოგვაგონეთ, ხომ იცით კაცნი ვართ გულმავიწყობა შესაძლებელია.—მიხარიან ქუთაისში სემენარიის გახსნა თუ მარუალია".

თქვენი პატივის მცემელ

პეტრე უმიკაშვილი

P. S. ერთი სათხოვარი მაქვს თქვენთან. ღოღობერიძის კანტორაში მსახურებს ერთი ყმაწვილი კაცი ჯუმათელი (ეპისკოპოზი კი არ გეგონოთ), პრიჩეტნიკადითვლება, დარჩია (ნურც ფირალი გეგონოთ, სახელად ვიქტორ*.)ამ ჟამად ბლაღოჩინი (კალანდარიშვილი)გამოუცვლიათ და სხვა ღორი ბლაღოჩინი დაუნიშნათ.პრიჩეტნიკად არის სამხედრო ბეგარის ასაცილებლად, კურთხევას კი არ აპირებს. შესაძლებელია ახალმა ბლაღოჩინმა დარჩიას შესახებ ასტეხოს ლაპარაკი, თქვენ უნდა დაგვეხმაროთ და დაჩუმოთ. გთხოვთ თუ რამე ქაღალდი შემოიტანა, ახალმა ბლაღოჩინმა, შემატყობინო. დიდათ მადლობელი ვიქნები. კარგი ყმაწვილი კაცია და მისი დახმარება სასურველია, რომ უსიამოვნობა არა შეემთხვას რა. ეპისკოპოზ გრიგოლს ნურაფერს ეტყვით, თუმცა მან დარჩიას ამბავი იცის, რომ სემენარიელია და სამხედრო ბეგარას ასაცილებლად პრიჩეტნიკათ ჩაეწერა. დარჩიას მაგიერ სხვა დანიშნა ეპისკოპოზმა მის თანამდებობის აღმასრულებლად. როდესაც შემთხვევა მოგეცემა და გაიცნობ ვიქტორ დარჩიას მის პატიოსნებაზე და გონივრობაზე დარწმუნდები, რომ ღირსია ყოვლის მხრით ჩვენის დახმარებისა და პატივისცემისა".

თქვენი ისევე **პეტრე უმიკაშვილი**

თუმცა პეტრე მაფრთხილებდა, ეპისკოპოზ გრიგოლს ნუ გაუსაჯარებ ჩემ თხოვნასო, მაგრამ მე მაინც ვუთხარი, გრიგოლ ეპისკოპოზი (დადიანი) დიდად პატივისმცემელი იყო ჩვენი მესამოცე წლების მწერლებისა და ბარამდეთაც კარგად იცნობდა ყველას თბილისიდან, სადაც გრიგოლმა დიდხანს იმსახურა სასულიერო კანტორის წევრად. რასაკვირველია, სურვილი ვუსურვეთ პეტრესა. მაინც თვით დარჩიაც გამოგზავნა ჩემთან შემდეგის წერილით:

„სოფრომ! წინად რომ გთხოვე ვიქტორ დარჩიას შესახებ სამხედრო ბეგარის თაობაზე, ამ წერილის მომტანი ყმაწვილი კაცია და გთხოვ იცნობდე და დახმარება აღმოუჩინო, თუ რაიმე დაბრკოლება ჰქონდეს. იმედი მაქვს შენი კეთილის გულისა, რაც კი შეიძლება არ დაიშურებ ჩემს სათხოვარისათვის. ამ კვირას იქნება ფოთს გესტუმროთ რამდენიმე დღით გემის გასვლის დროს და ბევრი რამ ერთმანერთის სათქმელი გვექნება. ამას წინად ერთი დღე ვიყავი და ვერა გნახე. ახლა ეგებ ჯავრი ამოვიყაროთ".

მარად პატივისმცემელი **პეტრე უმიკაშვილი**

მართლა რომ ჯავრი ამოიყარა პეტრემ დაბარკაისა.ეპისკოპოზთან მივიყვანე, ს

ძველებისგან ახლები წარმოშვენენ. არ იქნება ურიგო გამომტემლებმა მიმეცეს ნაწერები გამოსტენ და შვიდეს გაცინონ, რანი იყვნენ მისნი მიმანი, რას ელტოდნენ და რა გაკაკეთეს შემდეგი თობისათვის. ქართულ წიგნებს მკითხველი ჭეამს, სადაც არ არის მესაზოტე წლების მოდგაწეთა გამოტემისა, ხარჯს აუნაზღურებს. ამ მხრივ ბედნიერნი არიან იდია ჭაჭაძე, აკაკი და ანტონ ფურცელაძე. პირველი ორისა თითქმის ყველა თხზულებანი წიგნაკებად არის გამოტემული, ხოდა მესამეს—ანტონს ხომ სპეციალური გამომტემელი ჭეამს—ზაქარია ჭიჭინაძე ელიან გამოტემასნ. ნიკოლაძე, გ. წერეთელი და ბ. უმიკაშვილი.

სამწუხაროა ასეთი გულგრილობა ჩვენ დაუღალავ და უნგარო მოღვაწეთადმი.

ალ. ბ[illegible]

უკანასკნელი სალამი!..

ღამეა. ღამის მნათობს ვერცხლის წყლით დაუფარავს უსულო გვამებით მოფენილი ბრძოლის ველი; მისი მკრთალი სხივები თანაგრძნობით დაჰკონებია მიცვალებულთა გაყინულ სახეებს, თითქოს უნდა გადასცეს სამშობლოდან გამოგზავნილი უკანასკნელი სალამი.

ერთად-ერთი ჰირისუფალი მთიდან მონაბერი შემოდგომის ცივი ნიავი გულის საკლავად დაჰქვითინებს ოხერს მკვდრებს. მის ქვითინს უერთდება გულმოსაკლავი გმინვა ახალგაზდა ჯარის კაცისა, რომელიც ღონეგამიხდილი, მთლად გაფითრებული მიჰსვენებია დაბალს ბუჩქს და მარტოდ მარტო, სამშობლოდან შორს გატყორცნილი ებრძვის ულმობელს სიკვდილს.

განიერ მკერდიდან შადრევანსავით გადმოსჩქეფს ალის ფერი სისხლი. შორს ცის სივრცეში ერთს წერტილს მისჩერებია მისი მიმქრალი თვალები; სასიკვდილოდ გალურჯებული ტუჩები კი ნაწყვეტ-ნაწყვეტ იმეორებენ უკანასკნელ სიტყვებს:

„ჩემო ტურფავ... ჩემო .. მშვენიერო სამშობლოვ... როგორი .. საყვარელი ხარ შენ ახლა ჩემთვის... ოხ, როგორ მსურს, რომ... უკანასკნელი ძაფი ჩემის სიცოცხლისა... შენს... მშობლიურს გულ-მკერდზე გაწვეტილიყო!.. ვკვდები შენგნით შორს... შორს უცხო მიწა-წყალზე... მტრის ტყვიით განგმირული... სიკვდილთან... მებრძოლი... შორით გიძღვნი ჩემს უკანასკნელს სალამს...

„ოხ! რომ შემეძლოს... რომ შემეძლოს... თუნდ ერთი წუთით. . თვალი მოვავლო ჩემს ტურფა სამშობლოს... ვნახო ის, ვნახო ჩემი... ძვირფასი მშობელი...

„მთვარევ!.. კეთილო მთვარევ!.. შენ ხომ ყველგან ხარ. . შენ ხომ ყველას ხედავ... მითხარ. . იქნებ ამ წუთში შენ ჰხედავ „იმას-? შენ ხომ იცნობ!.. ხომ ბევრჯელ ჰყოფილხარ მოწამე ჩვენი ნეტარი წუთებისა... აი... ახლა უკანასკნელად მოგჩერებიან ჩემი მიმქრალი თვალები .. შემიბრალე მომაკვდავი... მითხარ... ხომ ვახსომვარ?.. ხომ წუხს ჩემს დაშორებას?„..

მთვარემ „საშინელი სიბრალული იგრძნო მომაკვდავისადმი, უნდოდა რაიმე სანუგეშო ეთქვა, მაგრამ მოაგონდა წუთის წინ ნანახი სურათი და სანუგეშო სიტყვები ტუჩებზე შეეყინა.

—„ეხ, ვინ ენდოს ქალის სიყვარულს? ვხედავ, მე მას ახლაც ვხედავ, მაგრამ ის ამ სანეტარო წუთებს ახლა სხვასთან განიცდის“,—გაიფიქრა მთვარემ და სიბრალულით მიაშტერდა მომაკვდავის გაფითრებულს, მაგრამ მიმზიდველ სახეს.

„მთვარევ!..—განაგრძობდა მომაკვდავი: იქნებ ამ წუთში ხედავ ჩემს სახლ-კარს?.. მწვანე ფოთლებით... შემოსილს აივანს... სადაც მე ისე მიყვარდა ჯდომა?... ხომ არ ხედავ... ჩემს საყვარელს მშობელს? მითხარ... ხომ არ გრძნობს ის, რომ აი ამ წუთში... თვალგადუწვდენელ, უსულო გვამებით მოფენილ, ტრიალ მინდორზე.. სხვა ოხერ მკვდართა შორის ითელება... სიცოცხლის უკანასკნელი წუთებიც მისი... ერთად ერთი შვილისა?

—„როგორ არა, როგორ არა, ჰაბუკო! მე შენს სახლ-კარს, დედაშენს ყოველ საღამოს ვხედავ. ის მუდამ მუხლმოდრეკილი ხატის წინ დგას. ცრემლმა დაღარა მისი მო-

ზ. დ. ბაქრაძე
ცნობილ ისტორიკოსის დიმიტრი ბაქრაძის შვილი. ვაჟკაცური ქცევის გამო ქ. ლვოვის აღების დროს. მთავარ-სარდლის მიერ პოლკოვნიკის ჩინითა და ოქროს იარაღით იქმნა დაჯილდოებული.

ხუცი სახე, მას პირზე მარტო შენი სახელი აკერია. ყოველი წუთი მისი სიცოცხლისა მთლად შენზე ფიქრით არის მოცული.

—„ოხ, რა კეთილი ხარ მთვარევ!.. მითხარ „ის“ ის არ გინახავს ამ ცოტა ხანში?

—არა, არ მინახავს. რაც შენ დაგშორდა, მე მას ველარსად ვხედავ,“— იცრუვა მთვარემ. წუთს პირი აარიდა საზარელ სურათს და ცაზე გაწოლილ შავ ღრუბელს შეაფარა თავი.

ჩამობნელდა. გლოვის ეფერი გადაეკრა არე-მარეს. მახლობელ ტყეებიდან მოისმა მშიერ ნადირთა ღმუილი. აღსდგა ნადირთა სამეფო და გამოვიდა ბრძოლის ველზე ნადავლის საშოვნელად.

მომაკვდავი კვლავ სიკვდილს ებრძოდა. ოდნავ ღა იძროდნენ მისი გაყინული ტუჩები:

—ეხ, ვკვდე...ბი...მშვიდობით...ნორჩო... სიცოც...ხლევ... ვინ არის... ვინ... ვინ გადასცემს სამშობლოს ჩემს... უკანასკნელ... სალამს?.. ვინ ეტყვის... ჩემებს, რომ... მე ისინი... უკანასკნელ სიცოცხლ-ს. . წუთამდი.. მახსომდნენ!

—მე, ჰაბუკო, მე! — მიუსისინა ნიავმა, მოუალერსა, გადუვარცხნა აწეწილი ქოჩორი, აი: ამ წუთას მე შენს სამშობლოში გავჩნდები. მიუტან სამშობლოს, დედას, მოძმეს, სატრფოს შენს უკანასკნელს სალამს.

— „რა კე..თი...ლი... ხარ... ნი...ა ..ვო რა კე.. თი...ლ . ი...“ სიტყვები ტუჩებზე შეეყინა. გაისმა უკანასკნელი გმინვა და შესწყდა ნორჩი გულის უკანასკნელი ძგერა. ნიავი მოწიწებით ეამბორა გაყინულს გვამს და ელვის სისწრაფით მოჰკურცხლა ჰაბუკის სამშობლოსაკენ. გასრიალდა მკვდრებით მოფენილ ბრძოლის ველზე, გადიარა მთა-ბარი და წუთს გაჩნდა მის სამშობლოში. ელვის სისწრაფით მოირბინა მისი სამშობლოს ზურმუხტი ველები ესტუმრა ცამდის ატყორცნილს ბუბერაზ მთებს, დარაჯთ მისი საყვარელი სამშობლოისა, ყველას მიურბეინა, ყველას გადასცა მომაკვდავის უკანასკნელი სალამი ესტუმრა მის სახლსაც, შესისინდა ოთახშიაც, მოღღილს, მოქანცულს მის დედას მხოლოდ ახლა ჩასძინებოდა, და ცრემლით დაღარულს სახეზე რაღაც ბედნიერი ღიმილი უთამაშებდა: ესიზმრა, ვითომც ძისი ერთად ერთი შვილი ომიდან უკვე დაბრუნებულიყო და დედა მის გვერდით ბედნიერის წუთებით სტკბებოდა.

სევდია

გიორგი პავლეს-ძე არჯევანიძე
(ხელში დაპრილი პრუსიის ს.ზღვარზე)

საჭიროა საყოველთაო დახმარება

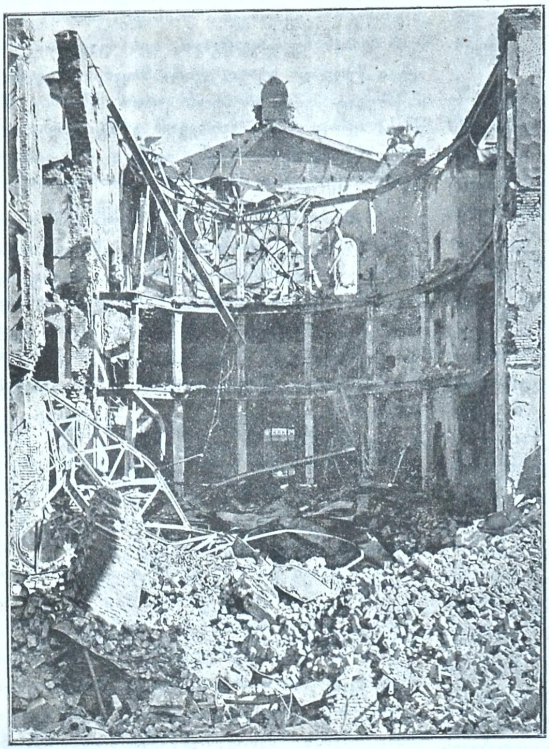

დამწვარი ქართული თეატრის საზამთრო დარბაზი
(გადაღებული საზაფხულო თეატრიდან).

ცეცხლმა მოსპო თბილისში ქართველ ხალხის თავ-შესაფარი, მოსპო და გაანადგურა ხელოვნების წმიდა ტაძარი, სკოლა ცხოვრებისა, მაგრამ გლოვა არა გვმართებს დღეს ჩვენს დანაკლისს, ცრემლის ღვრით და მარტო გაზეთებში წერით — აი, დავიღუპეთ, დავიქეციოთ, ვერ შევავსებთ. ახლა საქმეა საჭირო და არა გოდება. რაც მოხდა — მოხდა. სხვა უბედურებასთან, ესეც ეწვია ისედაც მრავალ ჭირნახულ ჩვენს ხალხს, მაგრამ •მან არ უნდა შეგვაშინოს თეატრი დაუხლოვნება ყველასათვის საჭიროა განურჩევლად კლასობრივი განსხვავებისა. აქედან ცხადია, რომ ყველა ყურადღებით უნდა მოვეპყრათ ქართულ თეატრის აღდგენას და არსებულზე უკეთესი ავაშენოთ.

ამას მოითხოვს უმთავრესად დემოკრატიის ინტერესები. ქართველმა დემოკრატიამ სხვა კლასებთან ერთად, ბეჯითად უნდა იზ-

თავ. დავით ზაქ. ჭავჭავაძე
პრძოდაში სახელ მოხვეჭილი

კითხვები

რა ვარ, ვინ ვარ მე, ბუნებავ? საით მივალ, სად მოველი?
რას მიმზადებს, რას სიკვდილი? ან სიცოცხლით რას მოველი?
თუმცა სულით უკვდავება მე მიგვრძნია არ ასჯერა,
მაგრამ, მაინც ცივ გონებას ეს არა სწამს, არა სჯერა.
და ჰა ეხლაც მესმის ხოლმე დამცინავი მისი ხმები:
„შენ მტვერი ხარ, ვით ფოთოლი შემოდგომის ისე ჰხმები.“
ბუნებაო! ვინ ვარ? რა ვარ? საით მივალ, სად მოველი?
რას მიმზადებს მე სიცოცხლე, ან სიკვდილით რას მოველი?

მთის ნიავი

რუნებს თავის შეძლებისა და მიხედვით, დახმარება გაუწიოს ქართული თეატრის აშენებას შეერთებულის ძალით უნდა აღსდგეს იგი, რაც 25 ენკენისთვეს დაუნდობელმა ცეცხლმა დაგვინთქა.

თეატრის აშენებასა და მის ყოველ მხრივ შემკობას, სულ რომ ცოტა ვსთქვათ, 500,000 მან. მაინც დასჭირდება. როგორც ჰხედავთ, კარგა დიდი თანხაა ჩვენისთანა ბედში მყოფ ხალხისათვის, მაგრამ ამან გული არ უნდა გაგვიტეხოს და საერთო ძალღონით ვეცადოთ მის შეკრებას რომ მომავალ ქართულ ეროვნულ თეატრის აშენებაში ყველას – მთელ ქართველ ხალხს გვედოს წილი. თქმა არ უნდა, თეატრის ასაშენებლად შემდგარი კომიტეტი ბეჯითად შეუდგება ფულის შეგროვებას: მისი მოქმედება მარტო თბილისით არ შემოიფარგლება და მთელი საქართველოს დაბა-სოფლებშიაც გადიტანს მოქმედების ასპარეზს. ამიტომ საჭიროა პროვინციის საზოგადო—საკულტურო დაწესებულებათა და სხ. მოღვაწეებმა შესაფერი კომისიები ამოირჩიონ, გამოიჩინონ ფხა და მთავარ კომიტეტის ჩვენებით მხნედ იმოქმედონ ფულის შესაკრებად, როგორც ქართველ საზოგადოებაში, აგრედვე სხვა ერებშიაც, ვისაც ოდნავ მაინც აინტერესებს კულტურულ დაწესებულების აღდგენა. საქმეს ჩქარა უნდა შეუდგეთ, სანამ ხალხს ახსოვს და თვალწინ უდგას ცეცხლის ალში გახვეული და ჩანთქმული თვისი საყვარელი წმიდა ტაძარი. **ნ. ჯიხაიშელი**

ბ-ნი სიტყვა სწერს („სახ. ფურ. №101), რა დიადი მნიშვნელობა ჰქონდა და აქვს ჩვენთვის ქართულ თეატრს, რომ ქართველები უთეატროდ ვერ ვიარსებებთ, როგორც ერი, რომ დღეს ეს თეატრი აღარ არის, მაგრამ უნდა იქმნეს, აღდგეს უფრო გამშვენიერებული, კოხტა და ლამაზი.

ამიტომ—„მთელი ერი, როგორც ერთი კაცი, ისე უნდა შეერთდეს ამ საერთო საქმისათვის. აქ არ უნდა იყოს არავითარი მიმართულება, წოდება და კასტა. თბილისში ქართული ეროვნული თეატრის აშენება—ეს ქართველი სახლის კულტურის მომავალია, ესაა ქართველი ერის კულტურული გაძლიერება და გაძლიერება, და ვისაც შეგნებული აქვს ამ კულტურის მნიშვნელობა, ყველა ერთის სულითა და გულით უნდა შეაკრიბოს იმ დროშის გარშემო, რომელსაც ასწერია: „ქართველი ერის თეატრი“!

დრო ნუ დაკარგავთ, ვისარგებლოთ ყოველი წუთი და ნუ ვიტყვით, მოცლა არა გვაქვს ან ისედაც შეეყრდნეულნი ვართო. ეს არ ითქმის, როცა საქმე ქართველი ერის ბედსა და მომავალს შეეხება. ჩვენ გვინდა სიცოცხლე, გვინდა კულტურა, გვინდა ქართული თეატრი!..«

ჩენი დამსახურებული მოღვაწე-მწიგნობარი ქალი, ქ-ნი **ანასტასია წერეთლისა** სწერს: **„მივეშველოთ ქართულ თეატრს“**!

არა თუ საქართველოში, შორეულ ქვეყნებშიაც მცხოვრებმა ქართველობამ შეიტყო ჩვენი უეცრათ თავზარდამცემი უბედურება: ცეცხლმა იმსხვერპლა ქართული თეატრი თავისი სარჩო-საბადებლით.

უნდა გვქონდეს ქართული თეატრი! უნდა შეეინარჩუნოთ არტისტები. ისიც კარგად ვიცით ყველამ, რომ დიადი საქმის გაკეთება ერთი ორი დღის საქმე არ არის. ამიტომ ჩვენ უნდა ეხლავე დავადგეთ მოქმედების გზას, სანამ სამი საქმე გვიდგეს წინ: 1) დრამატიული ბიბლიოთეკის დადგენა, 2) დეკორაციების მოწყობა და 3) თეატრის ტანისამოსის მომზადება. ამ სამ საქმეს სწორავად უნდა შეუდგეთ, რომ ამითი საძირკველი ჩავუყაროთ ქართულ მომავალ თეატრს. უნდა დაუყოვნებლივ დაარსდეს სამი კომისია. საქმის შესაფერად უსათუოდ ყველანი გვიმეფენ, ვისაც რა შეუძლიან; ბიბლიოთეკის მოწესრიგებაში, მხატვრობის მხრივ და საოპერო ტანისამოსის მომზადებაში. ჩვენს ქალებს შეუძლიანთ ახლავე შეუდგნენ ამ უანგარო-კენელ საქმეს. უმეტეს ნაწილს მათგანს მოეგზავნებათ სახლში, ან ნატნობებში თეატრისათვის გამოსადეგი მასალა ამ მხრივ მგონი ჩვენი ქალები არც ჯაფას დაზოგავენ და არც მტირე შემოწირულებას შეგრჩებათ.“

არ. ჯ—შვილი—„არ გვინდა შეგვურიგდეთ, ვერ შეგვურიგდებით ამ აზრს, რომ თეატრი აღარ გვეექნება. გულ-გრილად ვერ ვუცქერთ ამ ნანგრევებს. რათა უნდა დაგვიდგეს, კვლავ უნდა აღსდგეს თეატრი; და, საერთო უბედურებამ, საერთო მწუხარებამ კვლავ გაგვიდვიძოს საერთო სურვილი თეატრის აღდგენისა! სულ თითო კაპეიკობით შეეგროგოთ ფული,

მოვუწოდოთ ყველას, ვისაც კი ქართველთა უბედურება თავის უბედურებად მიაჩნია, და აღვადგინოთ თეატრი.

რა უნდა იყოს თვითეული ჩვენთაგანის მიერ გაწეული მსხვერპლი? სრულიად არაფერი, შედარებით იმ ნუგეშთან, რომელიც დაგვებადება, თუ ენერგიულად მოვკიდეთ საქმეს ხელი და აღვადგინეთ ცეცხლის მიერ შთანთქმული კერა ჩვენი თეატრისა.

მაშ, შევუდგეთ საქმეს!“

მსახიობი ვ. მაჭარაძე—ვერც კი შევრიგებივარ იმ აზრს, რომ ჩვენი ეროვნული სიამაყე აღარა გვაქვს და ცეცხლმა იმსხვერპლა. მაგრამ სინამდვილე ცხადჰყოფს, რომ მრავალ წელთა მონაგარი დაგვეღუპა. საჭიროა ისევე აღვადგინოთ, არც ერთი ქველმოქმედი არ დაიშურებს თვის წვლილსა. „ამიტომ საჭიროა,—განაგრძობს: ყოველმა ჩვენგანმა, ვისაც კი გული შესტკივა ქართულ სცენისათვის, შესწიროს პიესები და როლები, ხელთ ნაწერი იქნება იგი თუ დაბეჭდილი, დრამატიულ საზოგადოების წიგნთსაცავს. მსახიობებმა მხურვალე მონაწილეობა უნდა მიიღონ დღეიდანვე თეატრის აღდგენაში, ვინაიდან საკუთარ გულის ტკივილს თვით უფრო იგრძნობს ადამიანი, ვიდრე სხვ.“

თათბირი

საგანმანათლებლო, საზოგადო, საფინანსო და პრესის წარმომადგენელთა.

თბ. გუბ. თავ.-აზნაურთა წინამძღოლის თაოსნობით გასულ კვირას, 5 ღვინობისთვეს, დეპუტატთა საკრებულოში მოწვეულ იქმნა ზემოხსენებულ დაწესებულებათა წარმომადგენლების კრება ქართულ თეატრის აღდგენის შესახებ სათათბიროდ. კრებას დაესწრო 28 სხვა და სხვა დაწესებულებისა და პრესის წარმომადგენელი. დაესწრენ აგრედვე მცხოვანი მგოსანი აკაკი, რომლის შემოსვალსაც ყველანი ფეხზე ადგომით შეეგებნენ, და ერის წარმომადგენელი—სათათბიროს წევრი აკაკი ჩხენკელი. დავმჯდომარეობდა თავ. კ. ნ. აფხაზი, თავმჯდომარემ კრებას აუწყა ის მოულოდნელი ზარალი, რომელიც ქართველ საზოგადოებას თავს დაატყდა თეატრის დაწვით და მოუწოდა—საჭიროა არჩეულ იქმნეს ყოველ მხრივ სანდო კომიტეტი, რომელმაც უნდა ითაოს ფულის შეგროვება თეატრის ასაშენებლადო. ამ საგნის შესახებ წინასწარი თათბირი ჰქონდათ 28 ენკენისთვეს არჩეულ პირთ, რომელთა დადგენილება ბ-მა გ. ბ. გვაზავამ დამსწრეთ გააცნო. წინასწარ კომისიის აზრით, საჭიროა საგანგებო კომიტეტი შესდგეს ქართულ დრამატიულ საზოგადოებასთან. ამ კომიტეტმა უნდა იზრუნოს ფულის შესაგროვებლად თეატრის აშენებისათვისო.

დაიწყო კამათი. ზოგიერთი მოლაპარაკე თხოულობდა სრულიად დამოუკიდებელ საზოგადოების შედგენას. აკაკი ჩხენკელმა ისიც კი მოითხოვა—დაარსებულ იქმნეს ქართული ეროვნული თეატრის აღმაშენებელი საზოგადოებაო. კამათში მონაწილეობა მიიღეს: შ. ალექსი-მესხიშვილმა, თ. გ. ამირაჯიბმა, თ. ი. ბარათაშვილმა, რ. გაბაშვილმა, მ. გედევანიშვილმა, გ. გვაზავამ, პ. გოთუამ, გ. დიასამიძემ, ი. ევდოშვილმა, ექ. თაყაიშვილმა, ივ. ზურაბიშვილმა, იოსებ იმედაშვილმა, შალვა მიქელაძემ, თ. ნასიძემ, გ. ჟორდანიამ, გიორგი ჟურულმა, ვას. ყიფიანმა, აკ. ჩხენკელმა, შალვა შარაშიძემ, ან. ლულაძემ, ა. ჭიჭინაძემა და სხ. კამათის დასასრულ კრებამ ერთხმად დაადგინა: „ქართული კულტურულ საგანმანათებლო დაწესებულებათა წარმომადგენლების საზოგადო კრება საჭიროდა სცნობს დაარსდეს საგანგებო კომიტეტი ქართული ეროვნული თეატრის აღსადგენად. კომიტეტში შევა ქართულ კულტურულ დაწესებულებათა 25 წევრი, რომლებიც იმავე დროს ქართულ დრამატ. საზოგადოების წევრებად ირიცხებიან. ეს კომიტეტი, დრამ. საზ. წესდების მე 18 მუხლის ძალით თეატრის აღდგენის საქმეში სრულიად დამოუკიდებლად იმუშავებს, იგი დაემორჩილება დრამ. საზოგადოების წრეთა და სხვა ქართულ დაწესებულებათა წარმომადგენლების კრებას.

ამ კომიტეტისათვის სასურველ წევრების ასარჩევად შედგენილი იქნა საგანგებო კომისია და კრების გაგრძელება 7 ღვინობისთვისათვის გადიდო. მეორე კრებაზე თავმჯდომარემ გამოაცხადა წინადლით შედგენილი სია. სიაში შეტანილია თითქმის ყველა კულტურულ, სიფინანსო და პრესის დაწებულებათა წარმომადგენლები. კომიტეტში შედიან აგრედვე დრამ. საზ. გამგეობის

წევრნი და ქართველი ერის წარმომადგენელნი სხ. სათათბიროში; არიან ვაპრებიდანაცკი, აკლია მდაბიო ხალხის—მუშათა და გლეხთა წარმომადგენლები. წევრთა რიცხვი—39. კომიტეტში შევლენ პროვინციის ქუთაისის, ბაქოს, ბათუმის, ჭიათურის და სხ. ქალაქკუთხეების წარმომადგენელნი, ადგილობრივ არჩეულნი.

კომიტეტის წევრებად დაასახელეს: განდეგილი (ერისთავი), კნ. მ. ვ. ორბელიანისა, ა. მ. წერეთლისა, კნ. ე. მ. წულუკიძისა; თ-დი ნ. რ. ერისთავი, თ-დი ნ. დ. ერისთავი, თ-დი პ. ი. თუმანიშვილი, ვ. რ. ყიფიანი, გ. მ. ლასხიშვილი, გენ. გ. ნ. ყაზბეგი, ნ. ნ. ჟორდანია, ს. გ ფირცხალავა. დ. ვ. ვაჩნაძე, გ. ნ. დიასამიძე, გ. დ. ჟურული, ს. ი ფორაქიშვილი, ა. მ. ძეგველოვი, გ. ბ. გვაზავა, ნ. ი. ქარცივაძე, ვ. დ, ღამბაშიძე, ი. გ. გომართელი, ვ. ლ გუნია, ნ გოცირიძე, ა. წუწუნავა, ე. ს. თაყაიშვილი, ა ვ ჭიჭინაძე, თ დი დ. ე. ჩოლოყაშვილი, ზ პ. ფალიაშვილი; თავმჯდომარედ—წინამძღოლი, კ.ნ. ოფხაზა, საპატიო თავმჯდომარეებად: მხცოვანი მგოსანი აკაკი და თ. ა. სუმბათაშვილი (იუჟინი). კომიტეტში ჩარიცხულნი: სახელმწიფო საბჭოს წევრი თ. ა. დ. ერისთავი, დეპუტატები: ვ. გელოვანი, კარ. ჩხეიძე და აკ. ჩხენკელი.

კრება მეტად ერთსულოვანად ბჭობდა. ყველას ემჩნეოდა რა ძვირფასად მიაჩნდა სამშობლო თეატრის აღდგენის საქმე.

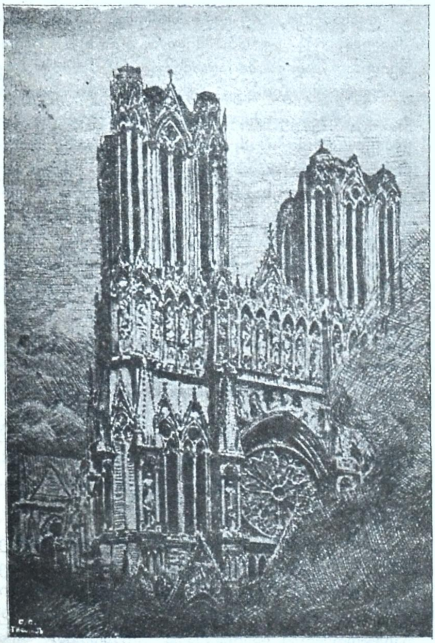

რეიმსის საუცხოვო ტაძარი
(დანგრეული გერმანელებისაგან)

საუგარი გეჯდვითი საქმის ხელოვნებაზე

II

1879 წ. »ბეჭდვითი ხელოვნებათა მიმოხილვისა« რედაქციას ეზრდ მოუვიდა, გეომეტრთა ასოთამწყობთა შეკიბრება რუსეთში. ეზის მოწყობას 1880 წ. უკვე შეუდგა, მეკრემ რადგან ორის მეტი ასოთამწყობი არ გამოჩნდა შეკიბრებაში მონაწილეობის მიღების მსურველი, ეზიტომ გადაიდო.

შემდეგ ადარვის უფიქრია ამაზე. 1895 წ. 28 მაისს პეტროგრადში გეომეტრთა სრულიად რუსეთის ბეჭდვითი საქმის გამოფენა და ამ გამოფენის შენობაში, სხვათა შორის, მოწყეს ასოთ-ამწყობთა შეკიბრებაც. შეკიბრება ორ გვარი იყო: 1) სწრაფად და წესიერად წყობა (დრამატიკისა და ხელოვნების მხრივ), 2) წვრილმანი საქმეებისა (ბლანკებისა, ფორმებისა, ცხრილებისა და სხ!)

პირველ შეკიბრებაზე სამი კიდდო იყო დანიშნული—25, 15 და 10 მანეთი, მეორეზე—ორი კიდდო: 25 და 15 მან. პირველ ჯგუფში 19 ასოთამწყობი ჩაეწერა, ხოდო სამუშაოდ 12 გამოცხადდა. შეკიბრებაში პირველი კიდდო მიიდო ასოთამწყობმა ვასილიევმა, მეორე—გენერალოვმა, მესამე—დანიელოვმა.

წვრილი საქმეების შეკიბრებაში ჩაეწერა 9 კაცი, ამათგან 7 კაცმა მიიდო მონაწილეობა. უნდა გაეკეთებინათ »ბეჭდვითი სკოლის ანგარი-

შის“ ზედაკანი. ამის აწყობაში პირველი ჯილდო მიიღო ანისიმოვმა, მეორე—მიშაკოვმა.

სრულიად რუსეთის პირველ შეჯიბრებაში მონაწილეობის მიმღებთ სურვილი გამოსთქვეს, რომ ყოველ წელიწადს იმართებოდეს ასეთი შეჯიბრება. 1896 წლის 6 მაისს პეტროგრადის ბეჭდვითი სკოლაში კვლავ გაიმართა სრულიად რუსეთის ასოთამწყობთა მეორე შეჯიბრება. პირველი შეჯიბრების მსგავსად კიდევ ორ ნაწილად გაიყო: 1) სისწრაფით აწყობა, 2) წვრილი საქმეები. ორივეს ჯილდო ერთნაირი იყო. ჯილდო სამი იყო. პირველი 35 მ., მეორე—25, მესამე—15 მ. პირველი ჯილდო მიიღო ასოთამწყობმა კონსტანტინოვმა, მეორე ვასილიევმა, მესამე—გალაქტიონოვმა.

ამას გარდა ხელოვნების მხრივ ლამაზად აწყობაში და დრამატიკულ შეცდომების სიმცირეში დიპლომი მიიღეს შემდეგმა ასოთამწყობებმა: კაფკამ, ვინოგრადოვმა, ნიკოლაევმა და ბარანტინმა.

წვრილი საქმების შეჯიბრებაში, რომელშიაც 7 კაცი იღებდა მონაწილეობას, ყველაზე უკეთეს მომუშავედ ცნობილი იქმნა ანისიმოვი*) და პირველი ჯილდოც მიიღო, უსოვმა— მეორე ჯილდო, პიშკოვმა—მესამე.

მესამე შეჯიბრება ზემოხსენებულსავე სკოლაში მოხდა 1897 წ 8 სექტემბერს, იმავე პირობითა და წესრიგით, როგორც წინა წლებში. მონაწილეობას ღებულობდა 20 კაცი. ჯილდო მიიღეს შემდეგმა ასოთამწყობებმა: ბრანტანმა—პირველი, გალაქტიონოვმა—მეორე, ფედოროვმა—მესამე და ოთხმაც ქების ფურცელი. ხოლო წვრილ საქმეებში პირველი ჯილდო ანისიმოვმა, მეორე—პეტროვმა, მესამე—დრანიშნიკოვმა; ლუკაშევმა და მიშაკოვმა ქების ფურცლები მიიღეს.

შემდეგ განვლო რამდენიმე წელმა, რომ აღარ მომხდარა შეჯიბრება. ხოლო 1901 წ. 14 მარტს ზემოხსენებულსავე სკოლის შენობაში, მოხდა მეოთხე სრულიად რუსეთის ბეჭდვითი ხელოვნების შეჯიბრება.

1902 წ. 2 მაისს მოსკოვში ბეჭდვითი საქმის მოღვაწეთა საზოგადოების მოსკოვის განყოფილებამ გამართა პირველი ასოთამწყობთა შეჯიბრება. პეტროგრადში გამართულის მიხედვით, ორ ნაწილად გაიყო. პირობები და წეს-რიგიც იმგვარივე იყო. მონაწილეობას ღებულობდა 14 პირი, დრო განსაზღვრილი იყო $1^1/_2$ საათი. შედეგი ამ გვარი იყო:

ჯილდოდ მიმღებთა გვარები.	აწყობილი ასოები	შეცდომები	ნიშნები			ჯილდო
			ხელოვნებაში	სისწრაფეში	ლამაზობაში	
კაზიუტინმა . .	3,744	19	1	4	2	I
ვლადიმიროვმა .	3,973	33	3	5	1	II
კუზმინმა . . .	3,805	31	5	4	3	III
მატიუშინმა . . .	3,661	27	5	3	1	IV

წვრილ საქმეებში პირველი ჯილდო მიიღო ტკაჩევმა (კუშნერევის სტამბიდან), მეორე მალენკინმა (სიტინას სტამბიდან), მესამე—პაშკოვმა (ბასნერის სტამბიდან).

ამ გვარი შეჯიბრებანი რომ ჩვენშიაც ხდებოდეს, დიდად სასარგებლო იქნებოდა ასოთამწყობებისათვის, რადგან ნათლად გამოჩნდებოდა, ვინ როგორი დახელოვნებული იქნებოდა ამ დარგში. აგრეთვე შეჯიბრების წყალობით ყველა ეცდებოდა, პირველი ჯილდო მიეღო და პირველი ადგი ლიც დაეჭირა. ამით, რასაკვირველია, თქმა უნდა, დიდად ხელი შეეწყობოდა ბეჭდვითი საქმის განვითარებას.

ივ. მჭედლიშვილი

ქართული სახიობა

„მსხვერპლი“—„არტისტ. თეატრში“ წარმოდგენილი იქმნა 2 ღვინობისთვეს, ალ. წუწუნავას რეჟისორობით. პიესა მხატვრულად იყო დადგმული,—კიდევ ერთხელ დამტკიცდა ბ-ნ წუწუნავას სა მხატვრო გემოვნების სიძლიერე, მაგრამ წარმოდგენას აკლდა ის მთლიანობა, რითაც აღინიშნა ამ პიესის დადგმა ქართულ თეატრში. საკუთარი კერის მოშლა უკვე დაეტყო. ახალგაზდა მსახიობნი ერთი-მეორეს სჯობდენ როლის შეგნებით, ცოდნითა და აღსრულებით.

„სიმახინჯე“, ნ. შიუკაშვილისა, წარმოდგენილ იქმნა 3 ღვინობისთვეს „არტისტ. საზ. თეატრში.“ წარმოდგენას ხელმძღვანელის გამოცდილი ხელი ეჩნეოდა,—სჩანს ბ. მ. ქორელს სარეჟისორო

*) ეს ის ანისიმოვია, რომელმაც გერმანულიდან სთარგმნა და გამოსცა რუსულად **„ასოთ-ამწყობთა სახელმძღვანელო“**, რაშიაც ჩართულია მრავალი სურათი და სანიმუშო ცხრილები.

უნარი და გემოვნებაც შესწევს, თითოეულად ნაკისრი როლები ხელოვნურად განასხიერეს ეკ. მესხმა, ნ. ჩხეიძემ, ი. ზარდალიშვილმა და ალ. იმედაშვილმა.

ორივე ამ წარმოდგენის მიზანი იყო მოულოდნელად დაზარალებულ დრამ. საზოგად. გამგეობის სალაროს აღდგენა, მაგრამ ქართველმა საზოგადოებამ, რომელსაც პრტყელ-პრტყელი სიტყვების ხმარება და ნიანგის ცრემლთა ფრქვევა უფრო შესძლებია, ვერ გამოიჩინა საჭირო თვითშეგნება მოვალეობისადმი. ხალხი ნაკლებად დაესწრო, განსაკუთრებით პირველ წარმოდგენას. **ჭ-ნი**

სახალხო სახლი. „ცხოვრების გარეშე“, 1 ოქტომბერს კ. შათირიშვილის რეჟისორობით.

ფაბულა პიესისა ნაცნობია და ახლობელი. ის ცოცხალი სურათია ყოველდღიური ცხოვრებიდან აღებული და სწორედ სახალხო სცენისათვის შეძენილი:

თქვენ ხედავთ არისტოკრატიულ ოჯახს ორი შვილით: ელენეთი და იურით. ოჯახი მდიდრულად ცხოვრობს და სავსეა მოსამსახურე გოგო-ბიჭებით, რომელთა ცხოვრება აუტანელია ყოვლის მხრივ, როგორც ყველა ხელზე მოსამსახურეთა ცხოვრება ყველა იმგვარ ოჯახებში: **ცხოვრების გარეშე.** მათთვის არც ძილი თავის დროზე, არც მოსვენება, არც ადამიანური მოპყრობა. „ისე გვეპყრობიან, როგორც ქვაბებს სამზარეულოში; ქვაბები და ჩვენ თანაბარი **საგნები** ვართ“. არის იქ ახალგაზდა მსახური ქალი პოლია, ლამაზი, რომელსაც ახალგაზდა ბატონი, ქარაფშუტული ცხოვრებიდან მოცლილ წუთებში სიყვარულს ეფიცება და გაუპატიურებულს პოლიას ქუჩაში ისვრის, ქუჩისქალად ხდის,ცხოვრების გარეშე სტოვებს. არის იქ მეორე მსახური ქალი, მეეტლის ცოლი დუნიაშა, რომელსაც არ აძლევენ ნებას ხანდისხან ქმარი ინახულოს, და გახრწნილ ქალბატონების ნაყურებს „შეყვარების“ ჟინი წაჰკიდებია, რომელსაც იქვე მოსამსახურე გახრწნილ, ლაზლანდარა ლაქია იაკობასთან იკლავს. ქმარი ნიკიფორე შემოესწრება მათ საალერსო სცენას. მაგრამ არაფერს ამბობს, რადგან „რა დუნიაშას ბრალია ღალატი, ის აიუძულეს ბატონებმა, გახრწნეს მისი ხასიათი, პატიოსანი მიმართულება და დააშორეს ქმარს ისე, რომ ერთმანეთს არც კი ანახვებდენ“. და დუნიაშაც შებრალებას და მოტევებას სთხოვს კეთილს და მოშხამულ ქმარს, და სოფელში მიჰყვება. არის იქ მზარეული ოსიპი, რომელიც 25 წელიწადია ემსახურება მათ, შრომისაგან ჯანი გამოსცლია, მუდამ ცეცხლის ცქერით თვალთ სინათლე აღარა აქვს. თვითონ მოხუცებულია და ამ დროს სრულიად უმიზეზოდ, კაპრიზით, მას სამსახურიდან ითხოვენ. არიან ბატონები,განცხრომაში ცხოვრობენ,გაუპატიურებული მსახური ქალების შერიგებას ფულით ლამობენ და საცოლოდ მილიონერ ქალებს ეტანებიან. აქაც ფლიდობენ, სიყვარელზე ეფიცებიან.

ერთი სიტყვით, პიესა სავსეა დრამატიული მომენტებით, ცოცხალია, მხატვრული, ის ნამდვილი სოციალური დრამაა, და ყოჩაღ წრის გამგეობა, რომ სახალხო სცენისათვის მას ჯერ-ხნობით შესაფერისი რეპერტუარი შეუდგენია.

პიესა რუსულიდან თარგმნილი არის და ეტყობა, უცხო ფსიხოლოგიას ადვილად ვერ ურიგდებიან ჩვენი სცენის მოყვარენი. ამ მხრივ შესრულებაში მრავალი ნაკლი იყო.

პეტრე ტატარცევის როლში ბ. ხახანაშვილი მეტად მკრთალი იყო. ის სრულიად არ წააგავდა დიდი ოჯახის პატრონს, განათლებულს, ლაღ არისტოკრატს, და უფრო გაახნაურებულ ვაჭარს მოგაგონებდათ. საზოგადოთ საჭიროა მან ყურადღება მიაქციოს თავის თავს და ყველა როლი ერთგვარად არ აასრულოს ხოლმე.

არა უშავდა ელენეს (თ.ყიფშიძე), მხოლოდ აკლდა მიხვრა-მოხვრა, დარბაისლობა. მიხვრა-მოხვრაში ძალიან სუსტობდა საერთოდ რიგიანი ს. პეპანოვი (იური). საჭიროა შეიმჩნიოს, რომ იმას, რასაც რუსები ეტყვიან „развязность“არავითარი კავშირი არ აქვს არისტოკრატიზმთან. რიგიანად თამაშობდა ქ. ე. ჩიქოვანი (ნატალია სტაროდუმცევისა), მაგრამ გამოთქმა მეტად გაურკვეველი ჰქონდა, თითქოს სურდო სჭირსო. კარგები იქნებოდენ დუნია და იაკობი (ქ. ელენელი და ბ. ბაქრაძე), მაგრამ ძლიერ ამლაშებდნენ შარჟით, რაც აქარწყლებდა მათ მდგომარეობას და განწყობილების დრამატიზმს.

მშვენიერნი იყვნენ: ქ. ტანელი (პოლია), რომლის სერიოზული განცდა და წრფელი წუხილი ხიბლავდა დამსწრეთ. ყლაპავდა მხოლოდ ზოგ სიტყვას, მაგრამ ამითაც იგებდა—სიწრფელეს აძლიერებდა. ბ. გოცირიძე (ოსიპი), რომელიც გამოცდილი მსახიობიც არის და ნაკისრ როლებში ყოველთვის პირნათელი, ის ნამდვილი არტისტია.

კარგი, როგორც ყოველთვის, მგრძნობიერი იყო ბ. მეტრეველი (სერგეევი). კარგ შთაბეჭდილებას სტოვებდა აგრედვე ს. ტარუაშვილი (მეეტლე', მაგრამ ის მეტად არისტოკრატი იყო მეეტლესთვის. იქ სინაზის მაგიერ მეტი სიტლანქე იყო საჭირო.

საჭიროა რეჟისორმა ყურადღება მიაქციოს წვრილმანებს. მაგ. ჩაცმულობას, მდგომარეობას სცენაზე, მიხვრა-მოხვრას, მეტადრე ენას. სცენა ერთად-ერთი ადგილია, სადაც ქართული ენა შეუბოჭავია და იქ მაინც იყოს ის სასიამოვნო გასაგონი.

საჭიროა გამგეობამ ყურადღება მიაქციოს წესრიგს და ლაზლანდარები გააძევოს.

წარმოდგენამ კარგად ჩაიარა. ხალხი საკმაოდ დაესწრო. დამსწრენი, განსაკუთრებით ქანდარზე მსხდომნი, შიგა და შიგ არღვევდენ წესრიგს და წარმოდგენის შთაბეჭდილებას აფუჭებდენ. საჭიროა, თვით ხალხმავე გამოიჩინოს მეტი პატივისცემა საზოგადოებისადმი და უწესრიგობა მოსპოს, თუ ამის მოსპობა წრის გამგეობისათვის ძნელია. **მეგობარი**

„იორიოს ასული“, ტრაღედია 3 მოქ. დ, ანუნციოსი, თარგ. იოსებ იმედაშვილისა, წარმოდგენილ იქმნა „არტ. საზ. თეატრში“ ითხშა-

ბათს, 8 დვინობისთვეს. ბიესა დაბდგმის მხრით მეტად რთულია, მიუხედავად ამისა მაინც იგი მსტვრულად იქმნა წარმოდგენილი. მონაწილეთა შორის განსაკუთრებულის სელოვნებით განსასხიერეს ნაკისრი როლები ეფ. მესხმა (კანდია დედა დეონესა), ნინო ჩხეიძემ (მიდა დიკოდრა), ალ. იმედაშვილმა (ადიჯი), ალ. ელდაბეგიშვილმა (დაძარო), კორეშელმა (კოსმა) სარაულმა (ბარვედი მოშკედი), ვ. ალუდიშვილმა (მომკედი) და სხ. ბიესის დაბდგმას სიჩქარე ეტყობოდა.

წ-ი

ბაძოს დრ. დასი, კვირას, 5 ოქტომბერს, წარმოადგინეს „ჩერჩეტი"—ფულდისა, თარგმანი ვ. გუნიასი. ეს პიესა პირველათ დაიდგა ბაქოს სცენაზე. პიესა დაწერილია მხატვრულად და მაყურებლებზე შთაბეჭდილებას სტოვებს. ბაქოს დასმა კარგად წარმოადგინა ეს პიესა. მოთამაშეთა შორის დადიანისა (იუსტუს გაბერლინგი) და ელო ანდრონიკაშვილის გარდა (დარის ვინგარტ), აღსანიშნავია ქანი წულუკიძისა (შერნერის ქერიკი), რომელმაც თითქმის უნაკლულოთ დაგვიხატა ცბიერი დედაკაცი და გადმოგვცა მისი სულის კვეთებანი. ეს სცენის მოყვარე ქალი მხოლოდ შარშან გამოვიდა ბაქოს სცენაზე და თვისი დაკვირვებულ თამაშით გამოცდილ მსახიობს ედარება. დარბაზი სავსე იყო ხალხით.

ს.

ქართულ თეატრის ასაშენებლად შესწირეს:

პარესა და გიგო ჭურდიანებმა—ათი თუმანი (100 მ)

ექ. გ. ნათიშვილმა—25 მ.

ვასილ კირვალიძემ (ბაქოდან) — 10 მან. ამასთანავე ხელისმოწერა გამართა ფულის შესაგროვებლად.

ანნა და ივანე ზედგინიძეებმა (სოფ. კამარდიდან) ამ თვეთ—10 მან., ხადო ადეთდან ერთი წლის განმავლობაში თვეში ათი მანათი, სულ ცამეტი თუმანი (130 მ).

გიორგი და მიხეილ საბახტარიშვილებმა (ფოთიდან)—ხუთმეტი თუმნის ხეტეის მასალა.

ჯარში გაწვეულმა ქართველ ჯარის კაცებმა ვ. თავბერიძემ, მ. რუსიძემ, კ. ჩხენკელმა, მ. რატიანმა, გ. ტორძემ და ა. კოხრეიძემ კანონწყვეტეს, სანამ სახლში დაბრუნდებიან, ეოველ თვეურად გადასდიან თავისი ჯამაგირის მეექვსედი ნაწილი. 3 მ. 97 კ. უკვე გამოგზავნეს.

წვრილწვრილად—დ. ბეტრიაშვილმა—3 მ. ივ. ეს. მუკედლიშვილმა—3 მ., ნინო და დარიკო ნიკიტინებმა—2 მ., ალ. თევ. ბედანსკიმ—1 მ., გრ. გოდოვენსკიმ—20 კ., კრ. დადენკომ—20 კ.

„განათლების" საზ. სკოლის მასწავლებელთ დაბდგინეს: ეოველთვეურად თითო მანათი გადიახდიან.

მზარეულები: ნეს. მერ. სულაძე—3 მ. ალექ. ალჩაძე—2 მ, თ. სვანი—1 მ., სამ. ხახაძე—1 მ., დ. ენუქიძე—1 მან.,

ვაჭარი ალ. ბალინოვი—1 მ.,

ექ. სამ. გელოვანმა—25 მ.

მოსწავლენი—შალვა და თამარა ალჩაძენი—ათ-ათი შაური, სულ 10 მ. (აქედან 5 მ. წ. კ. ს. სასარგებლოდ).

ექიმ ილია იოსების-ძე ანდრონიკაშვილმა—ამ თვეთ ერთი თუმანი, ხადო ადეთდან „მანამ ასალს თეატრში ისევ ეორიადდება ფარდა," **თვიურად თითო თუმანი**. ამასთანავე გრძნობიერი წერილი აქვს მოთავსებული „ასახ. ფურ". № 103.

ინეინერ ანატ. ნიკ. და ლარია კონსტ. (მ. ვედრებისელი) კალიგინებმა 25 მ.

პავლე კალანდაძემ—3 მ.

გრ. მიქაშავიძის მიერ—შეკრებილი სოფ. საზანოში—7 მ. 10 კ.

ქართველ მოწაფეთა ერთმა ჯგუფმა 33 მან.

ანიკო და სოსიკო მერკვილაძეებმა—10 მ.

ეკ. ე. იაშვილისამ—5 მ.

პატარა და-ძმათ ზენა, მარგო, ალდო და ნინო იაშვილებმა—2 მ.

დიმ. ი ბელაშვილმა—2 მ.

რაჟ ალ. გაჩეჩილაძემ (სად ქარედიდან) მოეადა ოჯახით—10 მან.

ალ. შიხინოვის აფთიაქში მოსამსახურეთ—**ხუთ-ხუთი მანათი**: ალ. ალ. ალ.

წვრილი ამგები

ოთხშაბათს არტ. თეატრში ,,ყაჩაღები''

ქართული თეატრის ასაშენებელ ფონდის სასარგებლოდ ამ მოკლე ხანში დ. ხაშურის სავაჭო გიმნაზიის მასწავლებელი ბ. კონსტანტინე გაგუა წაიკითხავს სახალხო ლექციას; „სიცოცხლის აზრის ძიება არჩილ ჯორჯაძის ნაწარმოებში“. ამავე საღამოს გაიმართება კონცერტი მასწავლებელ არ. ღვინიაშვილის ლოტბარობით და დაიდგმის ერთ მოქმედებიანი ვოდევილი.

ნაძალადევის სცენის მოყვარეთა წრემ, გრ. ჩარკვიანის წინადადებით, მოილაპარაკა ქართულ თეატრს დაეხმაროს ნივთიერად, რაშიაც მთელი უბანი მიიღებს მონაწილეობას.

ავლაბრის სცენის მოყვარეთა წრე ამ მოკლე ხანში წარმოდგენას გამართავს ქართული თეატრის ასაშენებელ ფონდის გასაძლიერებლათ.

სახალხო სახლის ქართული წრე მომატებულ ფასიან წარმოდგენის გამართვას აპირებს ქართულ თეატრის ასაშენებელ ფონდის სასარგებლოთ.

სიღნაღის სცენის მოყვარეთა ჯგუფი ამ მოკლე ხანში წარმოდგენას გამართავს ქართ. თეატრის ასაშენებელ ფონდის გასაძლიერებლად. წარმოსადგენად განზრახულია „არსენა“ და „ადვოკატთან.“

ახალი თეატრის ასაშენებელ თანხის გასაძლიერებლად ივ. პეტ. ფალიაშვილი ივ. პეტ. სარაჯიშვილის მონაწილეობით დიდ სიმფონიურ კონცერტის გამართავს აპირებს სახაზინო თეატრში.

დეპუტატთა საკრებულოს მთელმა შემადგენლობამ გადასდო ჯამაგირის 1% და ყოველთვიურად, სანამ ახალი თეატრი აშენდება.

თბილისის საძალაძო თვითმართველობის ქართველ მოსამსახურეთა ჯგუფმა გადასწყვიტა — მოაგროვოს ერთდროული შემოწირულება ქარ. თეატრის აღსადგენად და ამავე მიზნით მოაწყოს ყოველთვიური შემოწირულების შეგროვება ქალაქის ყველა მოსამსახურეთა შორის.

ხარფუხის კლუბი 7 ღვინობისთვეს საზამთრო ბინაზე გადავიდა.

ახალი კლუბი ამ მოკლე ხანში დაიწყებს მოქმედებას. ქარ. თეატრთან გაჩენილ ცეცხლისგან უაზარალნია 25,000 მან. მეტი.

თელავის წ. კ. ს. განყოფილებასთან შესდგა კომიტეტი თეატრის სასარგებლოდ შემოწირულებათა შესაკრებად, ხოლო კახეთის სოფელში დაარსდება კომისიები ამავე კომიტეტთან ერთად სამოქმედოთ. კომიტეტში წ. კ. გამგეობის მთელი შემადგენლობის გარდა, კიდევ 14 კაცი აირჩიეს. 5 ოქტ. შემდგარ კრებაზე დამსწრეთა შორის გაიმართა ხელის მოწერა. შეგროვდა 300 მანათამდე.

მოსკოვის უნივერ. არს. ქართველთ სათვისტომო თეატრის ასაშენებელ ფონდის სასარგებლოდ ფულის შეკრებას აპირებს.

ოჩემჩირეში მყოფი ქართველები ფულის შეკრებას აპირებენ ქართ. თეატრის ასაშენებლად.

ქართულ დრამ. დასის წარმოდგენა „არტისტ. საზო. თეატრში“ გაიმართება ოთხშაბათს.

სახალხო თეატრმა, რომელიც აღებული აქვს ბ. ევლახიშვილს, ქართულ დასს 450 მან. მოსთხოვა ღამეში.

არტისტ. საზ. თეატრმა ქართულ დასს წარმოდგენების გასამართავად დაუთმო ოთხშაბათები მხოლოდ ოქტომბერში, ღამეში 250 მან.

ავლაბრის სეზონი დაიწყება კვირას, 19 ღვინობისთვეს. წარმოსადგენად განზრახ. „სამშობლო“.

ხარფუხის წარმ. მმართ. წრის წლიური საზ. კრება სადღეისოდაა დანიშნული. განსახილველია გასული წლის ანგარიშები და მომავალი სამოქმედო გეგმა.

ქართ. დრამ. საზ. საზოგადო კრება მოხდება 26 ღვინობისთვეს.

ავლაბრის სახ. წარ. გამ. წრე ვარშამოვისეულ თეატრში (კახეთის ქ.) აპირებს გადმოსვლას წარმოდგენების გასამართავად.

ქართ. დრამ. საზ. გამ-ის თავმჯდომარ, თავ. პავ. ი. თუმანიშვილი ამ მოკლე ხანში სპარსეთს მიემგზავრება, სადაც ათიოდე დღე მოუგეიანდება,

დრამ. საზ გამგეობა და დასი საჭირო პიესების უქონლობის გამო დიდს გაჭირვებას განიცდიან. სასურველია, თუ ვისმეს მოეპოება ცნობილი და წარმოსადგენად ნებადართული პიესები (ხელთნაწერი ანუ ნაბეჭდი), დრამ. საზ. შესწიროს ბიბლიოთეკის შესადგენად.

დრამატურგმა ი. გედევანიშვილმა თავისი პიესების წარმოდგენათა ჰონორარი სრულიად ქართულ თეატრის ასაშენებელ თანხის გასაძლიერებლად გადასდო. ამიტომ ყველამ, ვინც კი მის პიესას წარმოადგენს, სადაც უნდა იყოს, კუთვნილი ჯილდო თეატრის ასაშენებლად შემდგარ კომიტეტს უნდა გაუგზავნოს.

ქართ. დრამ. დასი თვეში თითო წარმოდგენას სახალხო სახლში გამართავს

მწიგნობარობა

მივიღეთ:

„ვინ იყო ილია ჭავჭავაძე?', ამოღებული ჟურ. „მიწიდგან“, გამოცემა იასონ კერესელიძისა №4, ქ. გორი, 1914 წ. 15 გვ. ილია ჭავჭავაძის სურათით ფ. 3 კ.

შეცდომის გასწორება. გასული კვირის ნომერში, მე-16 გვ მე-7 პწკარში დაბეჭდილია „პარიზში“, უნდა იყოს **საფრანგეთში.**

Дозволено военной цензурой.

რედაქტორ-გამომცემელი **ანნა იმედაშვილისა**

(წ.—31)

ექ. ვახტანგ ღამბაშიძის

სანატორიუმი

პატარა-ცემში, ბაკურიანის გზაზე

ქალ-ვაჟთათვის 8—15 წლამდე

დაწვრილებით პირობები მსურველთ გაეგზავნებათ ფოსტით მოთხოვნილებისთანავე.

მისამართი: თბილისი **ექ. ვ. ღამბაშიძე**

ვარდისუბნის ქუჩ. № 9. (წ.)

ექიმები:

ა. ო. იაშვილი

(თბილისის საქალაქო 1-ლი ნაწილის მკურნალი)

შინაგან ავადმყოფობათა.

დილით 8—10 ს., საღამოთი 5—7 ს.

წყნეთის ქ., № 19.

კბილისა ალ. სოლოღაშვილი

იღებს ავადმყოფებს

დილით 9—2 სათ., საღამოს 5—7 სათ.

გოლოვინის პრ., № 12.

ვ. დ. ღამბაშიძე

შინაგან და ბავშვთა ავადმყოფობისა.

ვარდის უბნის ქ. № 9.

ნ. ე. თიკანაძე

(თბილისის საქალაქო მკურნალი)

შინაგან სნეულებათა

დილით 12—1 ს., საღამოთი 5—5 ს.

კიროჩნი ქ. № 18

შ. ა. მიქელაძე

შინაგან და ბავშვთა ავადმყოფობათა.

საღამოთი 6—7 ს.

მიხეილის პროსპ. № 117. ტელეფ. 8—16.

გ. ფ. ნათიშვილი

ანალისა, ფენერეული და სიფილისისა.

დილით $11^1/_2$—1 ს., საღამოთი 6—7 ს.

მონუმენტის ქუჩ. № 5. ტელეფ. 4—87.

იოსებ იმედაშვილის გამოცემა № 51

სინათლე ზღაპარი-ფეერია 3 მ. და 7 ს. **ი. გედევანიშვილისა**, ავტორის მოკლე ბიოგრაფიით, სურათებით და ექვსი ნახატით. **ფ. 30 კ.** ათობლივ და ასობლივ ნაღდზე მყიდველთ თითო წიგნი დაეთმობა 22 კ. ფასდადებითაც გაიგზავნება.

მისამართი: Тифлисъ, ред. „Театри да Цховреба"—Іосифу Имедашвили.

(10—11)

ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲬᲘᲒᲜᲘ

ლექსები, სცენები და მოთხრობები

ა. მ. ახნაზაროვისა

ავტორის პორტრეტით, კრიტიკული წერილით და სხვა სურათებით. **ფ. 60 კ.** საწყობი ავტორთან—საპერის ქ., № 5, საკ. სახლი. წიგნით მოვაჭრეებს ჩვეულებრივი % დაეთმობა.

(5—11)

22 აგვისტ. გამოდის ყოველდღიური

საპოლიტ. და სალიტ. გაზეთი

ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲐᲖᲠᲘ

ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ ᲦᲘᲠᲡ: 1 წლით—7 მ., 6 თვით—4 მ. 3 თვით—2 მ. 50 კ., 1 თვით თბ.—80 თბ. გარეთ - 90 კ. საზღვარ გარეთ—ორჯერ მეტი.

კანტორის ადრესი: Тифлисъ, Орбеліановская ул. № 36

ფული უნდა გამოიგზავნოს შემდეგი ადრესით: Теофилу Марковичу Кекелидзе. Тифлисъ, Орбеліановская ул., № 36.

სხვა ადრესით ფულს რედ. ვერი მიიღებს

რედაქციის კან. პირადათ მოლაპარაკება შეიძლება დილ. 12—1 ს., საღ. 5—6 ს.

ᲨᲠᲝᲛᲐ

სალიტ.-საპოლ. და ეკონომიური

გაზეთი გამოდის ორშაბათობით.

რედაქცია: გიმნაზიის ქ., პ. ფერაძის და ნ. კარნაუხოვის სტამბის სადგომში.

ᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲤᲐᲡᲘ: წლით—2 მ. 50 კ., ნახევარ წლით—1 მ. 25 კ., თვით—25 კ., ცალკე ნომერი 5 კ., საზღვარ გარედ ორჯერ მეტი. ფული და წერილები მიიღება: Кутаисъ, ред. еженед. груз. газеты „Шрома"

„სორაპანი"-ს გამოცემა

ᲥᲐᲗᲐᲕᲘᲡᲘ ᲛᲔᲜᲐᲠᲬᲚᲔᲑᲘ

დაიბეჭდა „სორაპანის" სტამბაში

და გამოვიდა შედგენილი ი. გოგელაურის მიერ, ნაწ. I

ფასი 80 კ.

გამოვიდა და ისყიდება ახალი წიგნი

ფასი 50 კ

ვინაიდან ომიანობამ ხელი შეგვიშალა, „ამტომ

ჯაჯუ ჯორჯიკიას

თხზულებათა პირველ ტომზე ხელის მოწერას ვაგრძელებთ ენციკლოპედიის ბოლო რიცხვებამდე. წიგნი ხელის მოწერით ღირს **ორი მაური**. ხელის მოწერის შესახებ მიმართეთ „ბებ“ და ფულის გამოგზავნა შეიძლება ამ ადრესით: ქუთაისი „შრომის“ რედაქციაში გიგლა მებუკეს. გამომცემლობა „ნარგიზი“.

(5—4)

შექსპირი ქართულად!

გამოცემა *ივანე მაჩაბლის* თარგმანებისა.

მიიღება ხელისმოწერა ივანე მაჩაბლის მიერ ნათარგმნ **შექსპირის** რვა ტრაგედიის გამოცემაზედ: (ჰამლეტი, ოტელო, შეფელირი, მაკბეტი, იულიოს კეისარი, ანტონიუს და კლეოპატრა, კორიოლანოს და რიჩარდ მესამე.)—გამოცემა იქნება ერთ წიგნად და შეიკავს ათასამდე გვერდს, დიდი ფორმატისას. გამოცემას დაერთვის ბიოგრაფიები შექსპირისა და ივანე მაჩაბლისა და მათივე სურათები.—ფასი ხელის მოწერით: 3 მან. შემდეგ ფასი გადიდებული იქნება. ვისთვისაც ერთად ფასის გადახდა სამძიმოა,—მათთვის ხელისმოწერა განაწილებულია სამს ვადად: **პირველი შემოსატანი**—1 მან., მეორე—**პირველ ნოემბერს**—1 მან. და მესამე—1 მან. 7 იანვარს 1915 წელს.

წიგნი დარიგდება 1915 წლის განმავლობაში. ხელისმოწერა მიიღება **თბილისში:** ქართვ. შორის წერაკითხვის საზოგადოების გამავრცელებელ მაღაზიაში, და გამომცემლის საკუთარ ბინაზე (ოლგის ქუჩა, 52) „თეატრის და ცხოვრების“ რედაქციაში (ქართ. თეატრში) და ქუთაისში მთავრიშვილისა და ოცხელის წიგნის მაღაზიებში.

გამომცემელი **კნ. ანასტასია ალექსანდრეს ასული მაჩაბლისა.**